

مشکلات جسمی و روانی زنان مضروب تحت خشونت همسر

طلعت شهریاری* - نسرين سلمانی باروق* - دکتر غلامرضا بابائی** - فرشته امیرمردی***

چکیده

امروزه خشونت در سطحی وسیع و در جوامع مختلف مشاهده می‌شود، از آن جمله خشونت خانوادگی که عوارض آن در برگزیده فرد و جامعه می‌باشد. خشونت‌های خانوادگی اگر به طور مداوم و مستمر ادامه داشته باشد ممکن است منجر به طلاق و در بعد وسیع‌تر باعث قتل شود که مضار آن برای خانواده و اجتماع مشخص است. نابسامانی و درگیری و بی‌سرپرستی کودکان و اثرات شوم محرومیت در آنان اجتناب ناپذیر است. این مطالعه توصیفی به منظور بررسی مشکلات جسمی و روانی زنان مضروب تحت خشونت همسران مراجعه‌کننده به پزشکی قانونی تهران انجام گرفته است. ابزار گردآوری شامل پرسشنامه مشخصات فردی زن و شوهر، مشاهده، چک لیست صدمات جسمی با ۱۲ مورد ضرب و جرح، آزمون استاندارد «Beck» جهت سنجش میزان افسردگی و آزمون سنجش عزت نفس می‌باشد. نتیجه پژوهش نشان داد که شایع‌ترین مشکلات جسمی و روانی زنان مضروب توسط همسر، کمبودی و کوفتگی (۹۹٪)، افسردگی شدید (۴۳٪) و عزت نفس پائین (۶۵٪) است.

واژه‌های کلیدی: خشونت، زنان مضروب، مشکلات جسمی، مشکلات روانی، پزشکی قانونی

* عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی تهران

** دانشیار دانشگاه تربیت مدرس

*** مربی آموزشی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی تهران

مقدمه

سال ۱۹۹۴ سال بین المللی خانواده نامیده شد و در مقاله‌ای که از طرف سازمان ملل منتشر گردید، آمده است. امروزه خانواده با مشکلات فراوان از جمله مشکلات اقتصادی، تغییر در شیوه زندگی، مهاجرت، بیماری و ... رو به روست که باعث فشار بر خانواده شده است. یکی از آثار سوء آن، افزایش فشار جسمی، روانی بر زوجین است که خود باعث خشونت در خانواده و از هم پاشیدگی آن شده است (۱). در سالهای اخیر در بیشتر کشورهای جهان خشونت یک مشکل بین‌المللی بوده است (۲). و یکی از مهم‌ترین جنبه‌های آن، خشونت خانوادگی است که به علل مختلف و در کلیه نقاط جهان قابل مشاهده است. سوء رفتار با همسر اولین علت ضرب و شتم زنان در آمریکا می‌باشد و یکی از علل عمده مرگ و میر زنان به شمار می‌رود (۳). خشونت و سوء رفتار مردان نسبت به همسرانشان یک مسئله اجتماعی-بهداشتی است که شدت و تکرار آن در حال افزایش می‌باشد، در گذشته این موضوع یک راز خانوادگی محسوب می‌شد ولی اخیراً زنان به طور آشکار راجع به این موضوع صحبت می‌کنند. سوء رفتار با همسر عبارتست از هر گونه حمله به وسیله یکی از همسران بر علیه دیگری که میزان و شدت آن از یک سیلی تا وقوع قتل متغیر می‌باشد (۴). بر اساس آخرین تحقیقات سالانه در آمریکا ۸ تا ۱۲ میلیون زن در معرض خطر

خشونت قرار می‌گیرند و ۱/۸ میلیون زن به وسیله شوهران خود مضروب می‌شوند (۵). در بسیاری از فرهنگ‌ها ضرب و شتم زن جزء حقوق مرد به شمار می‌آید، حتی مسئولین قضایی و بهداشتی نیز حق مداخله در این موارد را ندارند (۶). اولین مطالعه در مورد خشونت مردان علیه همسران خود در سال ۱۹۶۰ توسط شولتز^۱ انجام شده است. خشونت در خانواده رفتارهایی است که الزاماً فیزیکی نمی‌باشد. خشونت عاطفی (مثل نادیده گرفتن فرد در خانواده)، خشونت روانی، خشونت اقتصادی، خشونت اجتماعی از جمله این معضل می‌باشند (۷). عوامل مهمی از جمله مشکلات زناشویی، عدم درک صحیح زنان از موقعیت خود، انزوای اجتماعی، افسردگی، سابقه بهره‌کشی، تجاوز به حقوق قربانی، ... در خشونت‌های خانوادگی مؤثر می‌باشند (۸). از مهم‌ترین علل خشونت در خانواده می‌توان از عدم توافق اخلاقی، بی‌علاقگی، خودخواهی، فقر، اعتیاد، نداشتن اعتقادات مذهبی، اختلاف سن، ناتوانی جنسی، ... را نام برد (۹). عوارض خشونت خانوادگی ممکن است فیزیکی، روانی، اجتماعی و یا عوارض بر روی کودکان باشد که مجموع آنها، آسیبی است که به جامعه وارد می‌شود و یکی از عوارض عمده خشونت‌های خانوادگی، افسردگی زنان است (۱۰). در تحقیقی که توسط چویس^۲ و دیگران انجام شد، مشخص گردید که یکی

۱ - Schwltz

۲ - Choice

لذا پژوهشگر بر آن شد تا تحقیقی تحت عنوان بررسی مشکلات جسمی و روانی زنان مضروب تحت خشونت همسر مراجعه‌کننده به پزشکی قانونی شهر تهران انجام دهد.

مواد و روش کار

این مطالعه یک تحقیق توصیفی است. جامعه پژوهش در این تحقیق زنان مضروب تحت خشونت همسران مراجعه‌کننده به پزشکی قانونی در سال ۷۵-۱۳۷۴ بودند که با توجه به حجم نمونه^۲ انتخاب شدند (۱). واحدهای مورد پژوهش الزاماً از میان زنان مضروب توسط همسر، انتخاب شدند که کاملاً هوشیار و آگاه بوده و برای بار دوم یا بیشتر به دلیل ضرب و شتم همسر مراجعه کرده بودند و تحت هیچ نوع درمان اختلالات روانی نبودند. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش مشاهده و پرسشنامه شامل سه بخش بود. قسمت اول مشخصات فردی زنان (۹سؤال) و مشخصات فردی شوهران (۷سؤال)، قسمت دوم شامل ۴ سؤال جهت بررسی نحوه مراجعه به مراکز بهداشتی درمانی و چک لیستی با ۱۲ مورد جراحات شایع در اثر سوء رفتار همسر و قسمت سوم شامل ۵سؤال جهت بررسی نحوه مراجعه به مراکز مشاوره و آزمون استاندارد بک با ۱۳سؤال چهار گزینه‌ای و ۱۴ سؤال سنجش عزت نفس بود. جهت تعیین اعتبار علمی پرسشنامه از روش

از عوارض سوء رفتار مردان علیه زنان افسردگی است (۱۱). کمپ بل^۱ نیز در تحقیق خود (۱۹۹۴) مشخص می‌کند که ۴۰ درصد از زنان مورد خشونت همسر سرانجام به یک بیماری روانی مبتلا شده‌اند (۱۲). یکی دیگر از مشکلات زنان تحت خشونت همسر از دست دادن عزت نفس می‌باشد (۱۳). اقدام مؤثر برای از بین بردن خشونت‌های خانوادگی، بالا بردن عزت نفس در زنان تحت ستم می‌باشد تا خود فرد بتواند موقعیتش را تغییر دهد (۱۴). با توجه به اینکه بد رفتاری و خشونت در خانواده منجر به نتایج وحشتناک جسمی و روانی اعضاء خانواده از جمله زنان می‌شود لزوم توجه، راهنمایی، بالا بردن سطح آگاهی زنان در حل مسئله و مشکلات زناشویی ضروری به نظر می‌رسد. از آنجا که پرستار بهداشت باید مشاور سلامتی و بهداشت در خانواده باشد لذا شناخت خشونت به عنوان یک مسئله بهداشتی-اجتماعی می‌تواند در زمینه پیشگیری با آموزش زنان مؤثر باشد. اگر چه یافتن راه حل‌های مربوط به مشکلات زنان آسیب دیده از خشونت همسران بسیار دشوار است، لیکن تشخیص اولیه می‌تواند گامی مؤثر در جهت رفع آن باشد (۱۵). بنابراین با توجه به اهمیت خانواده و تأثیر آن در تعلیم و تربیت کودکان و بهسازی جامعه، بر عهده پرستاران بهداشت است که با توسل به علم و تجارب خویش خانواده را از مضار خشونت آگاه نمایند.

$$r - n = \frac{P(1-P)z^2}{d^2}$$

۱ - Campbell

اعتبار محتوی و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی استفاده شد.

یافته‌ها

در این پژوهش اکثر واحدهای مورد پژوهش (۴۳ درصد) در گروه سنی ۲۵-۳۴ سال، ساکن در منطقه جنوب شهر تهران (۴۲ درصد)، دارای تحصیلات دبیرستانی (۳۵ درصد)، خانه‌دار (۶۹ درصد) با طول مدت زندگی مشترک ۹-۱ سال (۴۵ درصد)، دارای فرزند (۸۱ درصد) و همسران سیگاری (۱۳ درصد) و اعتیاد چندگانه همسران از جمله هروئین (۳۸ درصد) بودند و همچنین اکثر همسران واحدهای مورد پژوهش برای بار اول ازدواج نموده بودند

(۸۵ درصد) و ۱۱ درصد آنان به علت مرگ همسر یا طلاق به ازدواج اولشان خاتمه داده بودند. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد، شایع‌ترین مشکلات جسمی (۹۹ درصد) واحدها در رابطه با خشونت خانوادگی، کبودی و کوفتگی می‌باشد (جدول شماره ۱). یافته‌های پژوهش در ارتباط با وجود افسردگی و شدت آن مشخص ساخت که اکثر زنان (۴۳ درصد) دچار افسردگی شدید بوده‌اند (جدول شماره ۲). یافته‌های پژوهش نشان داد که عزت نفس در ۶۵٪ زنان پایین بود و فقط ۳۵٪ آنان از عزت نفس بالا برخوردار بودند (جدول شماره ۳).

جدول شماره ۱ - توزیع فراوانی مطلق و نسبی واحدهای مورد پژوهش بر حسب بعضی از صدمات شایع جسمی

جمع		وجود ندارد		وجود دارد		صدمات جسمی
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۱۰۰	۱۰۰	۱	۱	۹۹	۹۹	کبودی و کوفتگی
۱۰۰	۱۰۰	۴۴	۴۴	۵۶	۵۶	* خونریزی
۱۰۰	۱۰۰	۹۰	۹۰	۱۰	۱۰	سوختگی
۱۰۰	۱۰۰	۶۷	۶۷	۳۳	۳۳	بریدگی
۱۰۰	۱۰۰	۵۸	۵۸	۴۲	۴۲	در رفتگی و رگ به رگ شدگی
۱۰۰	۱۰۰	۸۸	۸۸	۱۲	۱۲	پارگی پرده گوش
۱۰۰	۱۰۰	۸۹	۸۹	۱۱	۱۱	سقط جنین
۱۰۰	۱۰۰	۹۳	۹۳	۷	۷	صدمه به احشاء
۱۰۰	۱۰۰	۶۳	۶۳	۳۷	۳۷	** شکستگی

* خونریزیها شامل خونریزی از بینی، مهبل و خونریزی داخلی می‌باشد.

** شکستگی‌ها شامل شکستگی بینی، بازو، دنده، فک و ساق پا می‌باشد.

جدول شماره ۲ - توزیع فراوانی مطلق و نسبی واحدهای مورد پژوهش بر حسب وجود افسردگی و شدت آن

وجود افسردگی و شدت آن	تعداد	درصد
فقدان افسردگی	۱۱	۱۱
افسردگی خفیف	۱۲	۱۲
افسردگی متوسط	۳۴	۳۴
افسردگی شدید	۴۳	۴۳
جمع	۱۰۰	۱۰۰

جدول شماره ۳ - توزیع فراوانی مطلق و نسبی واحدهای مورد پژوهش بر حسب میزان عزت نفس

میزان عزت نفس	تعداد	درصد
عزت نفس بالا	۳۵	۳۵
عزت نفس پائین	۶۵	۶۵
جمع	۱۰۰	۱۰۰

بحث و نتیجه گیری

بررسی حاضر نشان داد شایع ترین علائم جسمی مربوط به خشونت خانوادگی، کبودی و کوفتگی است. در تحقیقاتی مشابه میزان کبودی و کوفتگی ۳۷ درصد، ۵۷ درصد و ۸۰ درصد گزارش شده است (۱۶).

سوء رفتار با همسر علاوه بر صدمات جسمی حاد قابل درمان، باعث صدمات پایدارتری مثل صدمات مفاصل، اسکارهای بریدگی و غیره می شود که به طور کلی وسعت مرگ و ناتوانی حاصل از خشونت، با مرگ و ناتوانی ناشی از سرطان برابر و از صدمات ناشی از سوانح و مالاریا بیشتر است (۱۷).

نتایج پژوهش، مشکلات روانی شایع یعنی افسردگی شدید و پائین بودن عزت نفس را نشان داد. تحقیقات نشان داده است که سوء رفتار جسمی باعث بسیاری از اختلالات روانی در زنان می شود که از جمله مهم ترین آنها افسردگی است. زنان افسرده اغلب به دلیل وجود فرزندان کوچک و برای محافظت آنان در برابر خشونت در خانه باقی می مانند (۱۸). زنان مورد سوء رفتار همسر در مقایسه با سایر زنان، دارای مشکلات احساسی، شکایات جسمی، اضطراب و افسردگی بیشتری هستند (۱۹). خشونت خانوادگی یک مسئله بهداشتی - اجتماعی است که مشکلات بسیاری را به همراه دارد. غالباً مشکلات جسمی مورد

و برنامه‌ریزان امور پرستاری قرار گیرد تا در بخش آموزش و خدمات پرستاری استفاده گردد.

همچنین یافته‌های پژوهش می‌تواند در اختیار پزشکان، پزشکان قانونی، پرستاران (اورژانس، بهداشت و روان و ...) قرار گیرد تا آنان با برنامه‌ریزی صحیح و مناسب در پیشگیری و کاهش این مشکل از آن استفاده نمایند.

توجه قرار می‌گیرند در حالی که مسائل روانی از نظر دور می‌مانند و لازم است در مورد افسردگی شدید و عزت نفس پایین درمان مؤثر انجام پذیرد (۲۰). یک اقدام مؤثر در پیشگیری از خشونت خانوادگی بالا بردن عزت نفس زنان است به شکلی که خود قادر به تغییر وضعیت باشند. پژوهشگران امیدوار هستند نتایج حاصل از این پژوهش در دسترس مسئولین

منابع

- ۱ - ساروخانی، عبدالله. مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی. انتشارات سروش، تهران، ۱۳۷۰.
- 2 - Alberts, C. J, Preventing violence through primary care intervention, *Nurse Practitioner*, 1993, 17(8).
- 3 - Cambbell, J. C. Demostic Violence: an education imperative, *Women Health Nursing*, 1993, 4(3) 503-512.
- 4 - Stanhope, M & Lancaster, J, (1992) *Community Health Nursing*, Washington C. V, Mosby Co.
- 5 - Cramer, E. Mcfarline, J. Pronography and abuse of women, *Public Health Nursing*, 1994, 11(4) 266-272.
- ۶ - بردشاو، جان، بازگشت به خانه، مترجم منجم، رویا، نشر بیناد تهران، ۱۳۷۲.
- 7 - Hampton, R. L. (1993) *Family violence*, New Delhi: SAGE Publication Co.
- 8 - Brown, L, Family Violence Hidden Secret? wife abuse, *Nursing British Columbia*, 1992, 24(2) 13-15.
- 9 - Hoff, L. A, *Battered women: understanding identification and assessment, A psychosocial cultural Perspective*, American Academic nurse practitioner, 1992, 4(4) 148-155.
- 10 - Kerowac, B. C nuttal BJ. Physical injuries in wife abuse, *National league for nursing publication*, 1992, 41(2) 127-133.
- 11 - Choice, P, Lamalk, L, Pittman, J. F, wife battering: A preliminary survey of loc cases, *Violence victim*, 1995, 10(2) 107-109.
- 12 - Campbel J. C, Hampheryse. E, (1993) *Nursing of survivor of family violence*, ST Louis C.V, Mosby Co.
- 13 - Knowlden. S. M, Frith. J.F, Domestic violence and general Practitioner, *JAMA*, 1993, (15) 400-404.
- 14 - Dickson, G, Family Violence, *Canadian journal of Pubic health*, 1994, 8(121) 300-301.
- 15 - Stark, E. Compared the physical injuries of abused women and non abused women, *International journal of Health services*, 1993, (9) 461-493.
- 16 - Kerowac, B. C & Natal, B. J, Physical injuries in wife abuse, *National league for nursing publication*, 1992, 41(2) 127-133.
- ۱۷ - چراغچی، محو خشونت، دستیابی به امنیت زنان، روزنامه همشهری، شماره ۲۲۸۳، سال ۸، مورخ ۱۳۷۹/۹/۱۳، ص ۱۲.
- 18 - Martin, S. R. wife abuse: are we detecting it? *Women's Health* 1992, 1(1) 77-80.
- 19 - Gleason, W. J, Mental disorder in family violence, *Violence Victims*, 1993, 8(1) 53-68.
- 20 - Valvaro, F, Plamer. M, Promotion of adaptation in battered women: A self efficacy approach, *Am Acad nurse pract*, 1993, 5(6) 264-70.

Survey on physical and Psychic complications of wife abuse on women

Shahriary*, T. (M.Sc), Barough*, N. (M.Sc), Babaie**, Gh. (Ph.D), Amir Moradi***, F. (M.Sc).

Abstract

Nowadays violence can be widely observed in many societies and one of these cases is domestic violence, the effect of which can be seen both on individuals and the society as a whole. If domestic violence persists it can result in divorce and in the long run may even result in murder, the effect of which both on the individual and the society is obvious. Disorder, homelessness and orphaned children are the disgraceful results of violence.

This Research is a descriptive study on physical and Psychic complications of wife abuse on women who were referred to the Tehran legal medical authorities.

The methods for gathering data were a questionnaire of personal information of both husband and wife, check list form consisting of 12 physical injuries and a standard test B K to measure the level of depression and self-esteem.

The result of this research shows that the most prevalent physical and Psychic problem existent among women suffering from physical abuse from their husbands were as follows: physical injury and extreme fatigue (99%) severe depression (43%) and low self-esteem (65%).

Key Words: violence, abused wives, physical complications, Psychic complications, legal medical authorities

---

*Member of the scientific board of the Faculty of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences

** Assistant professor, Tarbiat Moddarres University

***Member of the scientific board of the Faculty of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences